

YANGI CONFERENCE.UZ 2023

O'ZBEKISTON: INNOVATSIYA, FAN VA TA'LIM

DAVRIYLIGI: 2018-2023

Карл Бенц
1885 год
Германия

Мощность:
0,9 л.с.

BIRINCHI BENZ AVTOMOBILI

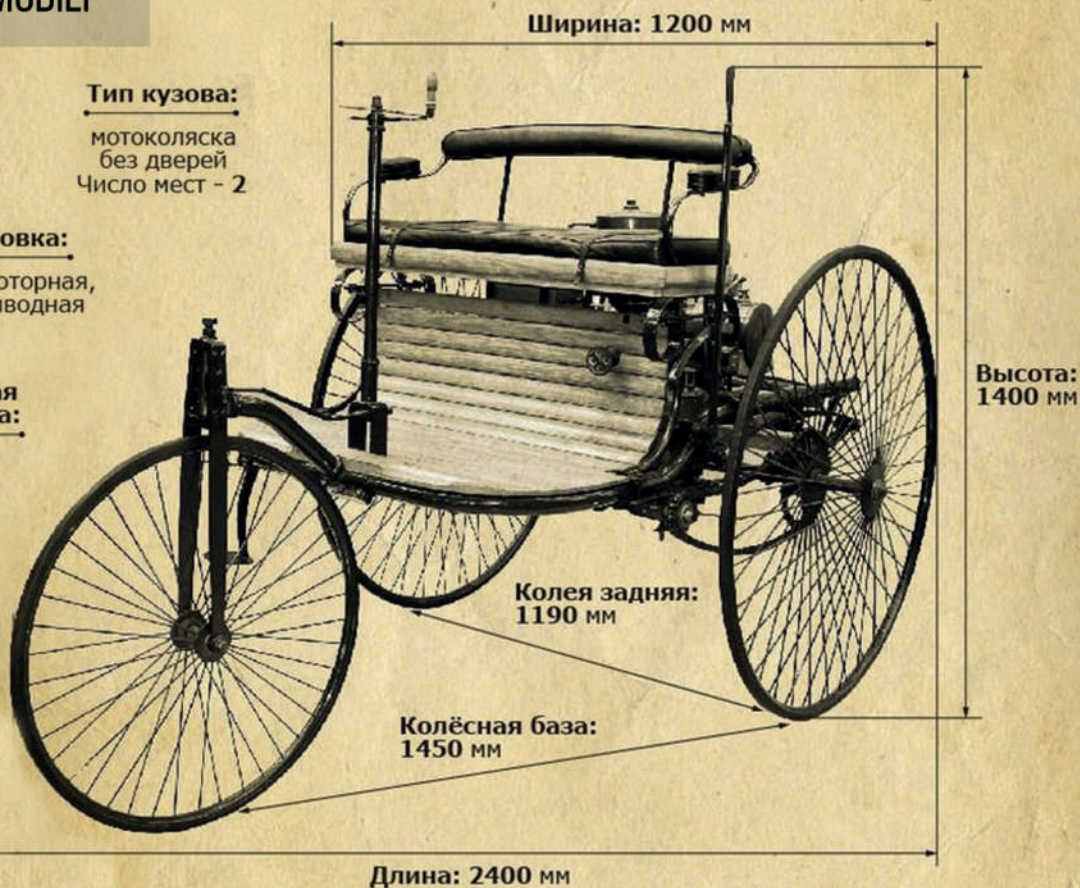
Вид топлива: бензин
Масса: 265 кг
Двигатель: 0,954 л

Тип кузова:
мотоколяска без дверей
Число мест - 2

Компоновка:
переднемоторная, заднеприводная

Колёсная формула:
4x2

TOSHKENT SHAHAR, AMIR TEMUR KO'CHASI, PR.1, 2-UY.

+998 97 420 88 81
+998 94 404 00 00

WWW.TAQIQOT.UZ
WWW.CONFERENCES.UZ

**ЯНГИ ЎЗБЕКИСТОН:
ИННОВАЦИЯ, ФАН
ВА ТАЪЛИМ
9-ҚИСМ**

**НОВЫЙ УЗБЕКИСТАН:
ИННОВАЦИИ, НАУКА
И ОБРАЗОВАНИЕ
ЧАСТЬ-9**

**NEW UZBEKISTAN:
INNOVATION, SCIENCE
AND EDUCATION
PART-9**

ТОШКЕНТ-2023

УУК 001 (062)
КБК 72я43

“Янги Ўзбекистон: Инновация, фан ва таълим” [Тошкент; 2023]

“Янги Ўзбекистон: Инновация, фан ва таълим” мавзусидаги республика 50-кўп тармоқли илмий масофавий онлайн конференция материаллари тўплами, 31 март 2023 йил. - Тошкент: «Tadqiqot», 2023. - 17 б.

Ушбу Республика-илмий онлайн даврий анжуманлар «Харакатлар стратегиясидан – Тараққиёт стратегияси сари» тамойилига асосан ишлаб чиқилган еттита устувор йўналишдан иборат 2022 – 2026 йилларга мўлжалланган Янги Ўзбекистоннинг тараққиёт стратегияси мувофик:– илмий изланиш ютуқларини амалиётга жорий этиш йўли билан фан соҳаларини ривожлантиришга бағишланган.

Ушбу Республика илмий анжуманлари таълим соҳасида меҳнат қилиб келаётган профессор - ўқитувчи ва талаба-ўқувчилар томонидан тайёрланган илмий тезислар киритилган бўлиб, унда таълим тизимида илғор замонавий ютуқлар, натижалар, муаммолар, ечимини кутаётган вазифалар ва илм-фан тараққиётининг истиқболдаги режалари тахтил қилинган конференцияси.

Масъул муҳаррир: Файзиев Шохруд Фармонович, ю.ф.д., доцент.

1. Ҳуқуқий тадқиқотлар йўналиши

Профессор в.б., ю.ф.н. Юсувалиева Рахима (Жахон иқтисодиёти ва дипломатия университети)

2. Фалсафа ва ҳаёт соҳасидаги қарашлар

Доцент Норматова Дилдора Эсоналиевна (Фарғона давлат университети)

3. Тарих саҳифаларидаги изланишлар

Исмаилов Ҳусанбой Маҳаммадқосим ўғли (Ўзбекистон Республикаси Вазирлар Маҳкамаси ҳузуридаги Таълим сифатини назорат қилиш давлат инспекцияси)

4. Социология ва политологиянинг жамиятимизда тутган ўрни

Доцент Уринбоев Хошимжон Бунатович (Наманган муҳандислик-қурилиш институти)

5. Давлат бошқаруви

Доцент Шакирова Шоҳида Юсуповна «Тараққиёт стратегияси» маркази муҳаррири

6. Журналистика

Тошбоева Барноҳон Одилжоновна (Андижон давлат университети)

7. Филология фанларини ривожлантириш йўлидаги тадқиқотлар

Самигова Умида Хамидуллаевна (Тошкент вилоят халқ таълими ходимларини қайта тайёрлаш ва уларнинг малакасини ошириш ҳудудий маркази)

8.Адабиёт

PhD Абдумажидова Дилдора Рахматуллаевна (Тошкент Молия институти)

9.Иқтисодиётда инновацияларнинг тугган ўрни

Phd Вохидова Мехри Хасанова (Тошкент давлат шарқшунослик институти)

10.Педагогика ва психология соҳаларидаги инновациялар

Турсунназарова Эльвира Тахировна Низомий номидаги Тошкент давлат педагогика университети Хорижий тиллар факультети ўқув ишлари бўйича декан ўринбосари

11.Жисмоний тарбия ва спорт

Усмонова Дилфузахон Иброхимовна (Жисмоний тарбия ва спорт университети)

12.Маданият ва санъат соҳаларини ривожлантириш

Тоштемиров Отабек Абидович (Фарғона политехника институти)

13.Архитектура ва дизайн йўналиши ривожланиши

Бобохонов Олтибой Рахмонович (Сурхандарё вилояти техника филиали)

14.Тасвирий санъат ва дизайн

Доцент Чариев Турсун Хуваевич (Ўзбекистон давлат консерваторияси)

15.Муסיқа ва ҳаёт

Доцент Чариев Турсун Хуваевич (Ўзбекистон давлат консерваторияси)

16.Техника ва технология соҳасидаги инновациялар

Доцент Нормирзаев Абдуқайом Раҳимбердиевич (Наманган муҳандислик-қурилиш институти)

17.Физика-математика фанлари ютуқлари

Доцент Соҳадалиев Абдурашид Мамадалиевич (Наманган муҳандислик-технология институти)

18.Биомедицина ва амалиёт соҳасидаги илмий изланишлар

Т.ф.д., доцент Маматова Нодира Мухтаровна (Тошкент давлат стоматология институти)

19.Фармацевтика

Жалилов Фазлиддин Содиқович, фарм.ф.н., доцент, Тошкент фармацевтика институти, Дори воситаларини стандартлаштириш ва сифат менежменти кафедраси мудири

20.Ветеринария

Жалилов Фазлиддин Содиқович, фарм.ф.н., доцент, Тошкент фармацевтика институти, Дори воситаларини стандартлаштириш ва сифат менежменти кафедраси мудири

21.Кимё фанлари ютуқлари

Рахмонова Доно Қаххоровна (Навоий вилояти табиий фанлар методисти)

22. Биология ва экология соҳасидаги инновациялар

Йўлдошев Лазиз Толибович (Бухоро давлат университети)

23. Агропроцессинг ривожланиш йўналишлари

Проф. Хамидов Муҳаммадхон Хамидович «ТИИМСХ»

24. Геология-минерология соҳасидаги инновациялар

Phd доцент Қаҳҳоров Ўктам Абдурахимович (Тошкент ирригация ва қишлоқ хўжалигини механизациялаш муҳандислари институти)

25. География

Йўлдошев Лазиз Толибович (Бухоро давлат университети)

Тўпلامга киритилган тезислардаги маълумотларнинг хаққонийлиги ва иқтибосларнинг тўғрилигига муаллифлар масъулдир.

© Муаллифлар жамоаси

© Tadqiqot.uz

PageMaker\Верстка\Саҳифаловчи: Шаҳрам Файзиев

Контакт редакций научных журналов. tadqiqot.uz
ООО Tadqiqot, город Ташкент,
улица Амира Темура пр.1, дом-2.
Web: <http://www.tadqiqot.uz/>; Email: info@tadqiqot.uz
Тел: (+998-94) 404-0000

Editorial staff of the journals of tadqiqot.uz
Tadqiqot LLC The city of Tashkent,
Amir Temur Street pr.1, House 2.
Web: <http://www.tadqiqot.uz/>; Email: info@tadqiqot.uz
Phone: (+998-94) 404-0000

ИҚТИСОДИЁТДА ИННОВАЦИЯЛАРНИНГ ТУТГАН ЎРНИ

1. Раҳимова Дилфуза Мирзакасимовна ЗИЁРАТ ТУРИЗМИНИНГ МОҲИЯТИ ВА УНИНГ ИЛМИЙ-НАЗАРИЙ АСОСЛАРИ.....	7
2. Rametova Z. ÓZBEKSTANDA DENE TÁRBIYA HÁM SPORTTÍ FINANSLÍQ TÁMIYNLEW.....	9
3. Keldiyorov Jasurbek Anvar o‘g‘li SOLIQ TO‘LOVCHINING BYUDJET OLDIDAGI QARZLARI VA UNI KAMAYTIRISH YO‘LLARI.....	11
4. Keldiyorov Jasurbek Anvar o‘g‘li YURIDIK SHAXSLARNING SOLIQ QARZLARINI KAMAYTIRISH YO‘NALISHLARI.....	15

ИҚТИСОДИЁТДА ИННОВАЦИЯЛАРНИНГ ТУТГАН ЎРНИ

ЗИЁРАТ ТУРИЗМИНИНГ МОҲИЯТИ ВА УНИНГ ИЛМИЙ-НАЗАРИЙ АСОСЛАРИ

Рахимова Дилфуза Мирзакасимовна
Тошкент давлат иқтисодиёт университети
"Туризм ва сервис" кафедраси ўқитувчиси
+99890 3296261
dilfuza13111983@gmail.com

Аннотация: Ушбу илмий мақолада зиёрат туризмнинг назарий асослари, назарий-илмий талқинининг ривожланиш жараёнлари, зиёрат туризмнинг мақсади ва ўзига хос жиҳатлари, мамлакатимизда ривожланиш йўналишлари тадқиқ этилган.

Калит сўзлар: зиёрат туризми, диний туризм, зиёратгоҳ, руҳий покланиш, зиёратчи, сайёҳ.

Ҳар қандай саёҳатнинг мақсади (ёки мақсадлар тўплами) бор, у асосан мотивга эга. Инсоният тарихи давомида саёҳатчининг мақсади кўпинча диний мазмунга эга бўлган. Бундай саёҳатлар охир-оқибат зиёратгоҳлар номи билан машҳур бўлди ва туризмда зиёрат туризми сифатида юритила бошлади. Зиёрат туризми - туристларнинг тарихий, маданий ва табиий мерос объектларига ташрифини ташкил этиш фаолияти. Турли динлар ва аҳоли қатламлари вакиллари нафақат диний, балки ташриф буюрган жойларнинг тарихий, маданий ва бадиий қадриятлари билан таништириш уларга янги билимлар олиш, атрофдаги воқеликни янгича нуқтаи назардан баҳолаш имконини беради. йўл. Зиёрат туризмни ташкил этиш туризмнинг бошқа соҳалари сингари саёҳат дастурларини ишлаб чиқиш ва саёҳатчилар диққатга сазовор жойларнинг атмосферасини ижобий идрок этишлари учун пухта тайёргарликни талаб қилади [1].

Зиёрат туризмнинг дастурини тўғри танлаш саёҳатчининг саёҳатдан кўзлаган мақсадига боғлиқ бўлади. У зиёрат қилишни хошлаши, зиёратни бошқа кўнгилочар тадбирлар билан уйғун ҳолатда олиб боришни исташи мумкин. Шу жиҳатдан олганда ҳам, илмий мақола мавзуси долзарб бўлиб, зиёрат туризмнинг турлари, мақсади ва ўзига хос томонларини назарий жиҳатдан тадқиқ этишни мақсад қилади.

Ўтган асрнинг 70-80 йилларида зиёрат туризми, асосан, маросимларни амалга ошириш шаклида намоён бўлиб, у туризмдан кўпроқ диний амални бажаришга йўналтирилган [2].

1990-йилларда зиёрат туризмига янги ғоялар ва тушунчалар киритилди, жумладан: "диний саёҳатчи сифатида зиёратчи" дан дам олувчи сифатида "сайёҳ" гача бўлган саёҳатнинг давоми [3];

зиёрат ва туризмнинг диний ҳамда дунёвий билимларни кенгайтиришга хизмат қилиши; икки хил турдаги зиёрат марказлари - расмий ва машҳурларнинг ажратилиши ;

зиёрат ва туризм ўртасидаги мураккаб муносабатлар ҳамда сайёҳ ва зиёратчи ўртасидаги ўхшашлик ва фарқлар;

дин, зиёрат ва туризм ўртасидаги муносабатлар.

Тадқиқотлар шуни кўрсатадики, кўплаб сайёҳлар турли хил тажрибаларни, жумладан маърифат, билим, маънавий ва жисмоний фаровонликни яхшилаш ва адреналинни оширишга интилишади.

Ҳозирги адабиётлар зиёратни диний ва дунёвий асосларга эга бўлган яхлит ҳодиса сифатида тушунади, бу ҳам диний, ҳам дунёвий контекстан келиб чиқиши мумкин бўлган сайтларни ўз ичига олади.

Зиёрат туризми кўпчилик муаллифлар томонидан диний туризмнинг бир тури сифатида қаралади. О.А. Фреебие таъкидлаганидек, диний туризмда мақсад зиёрат қилиш бўлгани билан, ёндашув саёҳатни ўз ичига олади.

Диний туризм остида А.В. Бабкин одатдаги муҳитдан ташқарида бўлган муқаддас жойлар ва диний марказларга борадиган сайёҳларнинг хизматларини кўрсатиш ва эҳтиёжларини қондириш билан боғлиқ фаолиятни тушунади. Зиёрат туризми, бу муаллиф таърифига кўра, турли дин вакиллариининг зиёрат мақсадидаги саёҳатлари йиғиндисиدير. Зиёрат деганда

мўминларнинг муқаддас жойларга таъзим қилиш истаги тушунилади.

М.А. Винокуров зиёрат туризмини бироз кенгроқ таърифлайди. Унинг фикрича, диний (зиёрат) туризми муқаддас жойларга, черков ёдгорликлари ва муқаддас қадамжоларга жамланган марказларга ташриф буюришни мақсад қилган. Туризмнинг бу тури муҳим диний маросимларда иштирок этиш учун саёҳатлар, диний ёдгорликлар, турли динлар тарихи ва маданияти билан танишиш учун маърифий саёҳатлар, шунингдек, диний масалаларга оид мутахассисларнинг илмий саёҳатларини ўз ичига олади.

К.А. Мазин “турист” ва “зиёратчи” тушунчаларини, шунга мос равишда “туризм” ва “зиёрат” тушунчаларини аниқлашни номақбул деб ҳисоблайди. Турли конфессия вакиллари ҳам зиёратнинг туризм сифатида таснифланишига қарши.

Изоҳли луғатларда “зиёрат” тушунчасига кўп ҳолларда саёҳат, зиёратчиларни муқаддас жойларга сайр қилиш тушунилади. Шу билан бирга, бир қатор тушунтириш луғатларида, масалан, Д.Н. Ушакова "зиёрат" тушунчаси бошқа маънога эга. Хусусан, бу саёҳат қилиш, баъзи диққатга сазовор жойлар билан танишиш, шунингдек, машҳур одамлар билан танишиш учун бирор жойга боришни англатади. Шубҳасиз, бу ҳолатда бундай саёҳатлар диний мақсадлар билан боғлиқ бўлмаслиги мумкин.

Ҳозирги босқичдаги "зиёрат" тушунчасини кенгроқ талқин қилиш мумкин. Зиёрат туризмнинг қуйидаги йўналишлари кенг қўлланилади:

1. Диний зиёрат. Муқаддас жойларга диний зиёрат қилишнинг барча турлари ва бошқаларни ўз ичига олади. Бу зиёратнинг энг машҳур тури.

2. Маънавий-дунёвий зиёрат. Булар маънавий покланиш, ўз-ўзини такомиллаштириш, олам сирларини англаш ва бошқалар билан боғлиқ бўлган муқаддас, эзотерик, ноосферик ва шунга ўхшаш туризм турлари.

Ҳам табиий, ҳам тарихий ва маданий объектлар ташриф буюриш объекти сифатида хизмат қилиши мумкин.

Туризмнинг бу тури ўзига хос хусусиятларга эга. Кўпинча бу махсус энергияга эга бўлган "илохий жойлар" га ташриф буюришни ўз ичига олади.

3. Маданий-маърифий зиёрат. Асосан маданий, тарихий жойлар ва диний уламолар қабрлари ёки зиёратгоҳларига ташриф буюришни ўз ичига олади. Бу шунингдек, диний туризмда экскурсия-когнитив йўналишдаги индивидуал саёҳатлар, шунингдек, мутахассисларнинг илмий саёҳатларини ўз ичига олади. Маданий-маърифий объектлар сифатида тарихий жойлар, машҳур музейлар, машҳур диний объектлар ва бошқалар хизмат қилиши мумкин.

Зиёрат туризмнинг асосий ажралиб турадиган хусусияти кучли иштиёқнинг мавжудлиги, бирон бир объект, жой, бут ва ҳоказоларни зиёрат қилишга интилишдир, кўпинча бу обрў-еътибор, мавқеини сақлаб қолиш ва бошқалар билан боғлиқ.

Мамлакатимизнинг Тошкент, Бухоро ва Самарқанд сингари ҳудудлари ислом дини тараққий топган ҳудудлардан бири бўлган. Шу сабабдан ҳам, замонавий даврда Ўзбекистон зиёрат туризмнинг жаҳон марказларидан бирига айланиб бормоқда. Мамлакатдаги 3,5 минг туристик объектлар бевосита ислом динига алоқадор. Уларнинг аксарияти асосан Бухоро, Самарқанд ва Тошкентда жойлашган.

Юқоридаги таҳлилдан кўришиб турибдики, зиёрат ҳозирда янгиланиш босқичида. У бир вақтнинг ўзида дунёвий зиёрат, маънавий туризм, диний туризм, трансформацион туризм каби янги ўзига хом йўналишларнинг ҳам ривожланишига сабаб бўлмоқда.

Мамлакатимизда ҳам зиёрат туризми трансформациланишини истасак, уни сайёҳнинг мақсадидан келиб чиққан ҳолда диверсификация қилиш мақсадга мувофиқ. Бу туризм жозибадорлигини оширади ва саёҳатнинг мазмунли ҳамда фойдали бўлишини таъминлайди.

Фойдаланилган адабиётлар

1. Винокуров Михаил Алексеевич Что такое туризм? // Известия БГУ. 2004. №3. URL: <https://cyberleninka.ru/article/n/chto-takoe-turizm> (дата обращения: 17.12.2022).

2. ДМ Рахимова Потенциал Религиозного Туризма В Узбекистане/ Central Asian Journal of Innovations on Tourism ..., 2023

3. Smith, V.L. (1992), “Introduction: the quest in guest”, Annals of Tourism Research, Vol. 19 No. 1, pp. 1-17.

ЎЗБЕКСТАНДА ДЕНЕ ТАРБИЯ ҲАМ СПОРТТИ ФИНАНСЛИҚ ТАМИЙНЛЕВ

Rametova Z.

Нókis олимпия ҳа́м паралимпия
спорт тўрлерине таярлау орайы экономика
пáni оқитишхиси. Нókis қаласи
+998934891605

Аннотација: Бул мақаллада дене тарбия ҳа́м спортти финансиқ тамийнлеу мәселелери ҳа́р тәреплеме илмий, методикалиқ тийкарда жаритуп берилген. Онда әсиресе мәмлекет бюджетини́н спортти равајландиришдағи орини ҳа́р тәреплеме талқиланған.

Таянш сөзлер: Финансиқ тамийнлеу, принциплер, өз-өзин финансиқ тамийнлеу, қарјиларди басқариш, салықлар басқариш, салық же́нликлери, ибилерменлик искерлиги, қавендерлик.

Базар экономикасина тийкарланған бугинги дўnya алдингисинан бираз ажиралади. Мәмлекет ҳа́м халиқ аралық базардағи бәсеки позицияларин, аytайық, дене тарбия ҳа́м спортти равајландиришға мөлшерленген қарјиларди теjew жол менен сақлап қола алмайди. Керисинше, Ўзбекстан basshılıғи тәрепинен комплекс wазыпа белгилеп қойылған бир қатар бағдарлар бойинша басқишпа-басқиш реформаларди́н әмелге асирилишын талап этишши social равајланишди́н жа́на mexанизмин қалипестирип, экономикалиқ өсишди тамийнлеу белгилеп берилген.

Базар экономикаси ҳа́р қандай спорт шóлкемини́н алдина зарўрли wазыпалардан бири ретинде финансиқ тамийнлеу дереклери хаққандағи мәселени қояди, ол ҳа́р тўрли финансиқ резерв дереклеринен дўзилади. Оларди еки тийкарги группаға бирlestiriw мўмкин: бюджет ҳа́м бюджеттен тисқари финансиқ резервлер yамаса өз-өзин финансиқ тамийнлеу. Solay eken, Ўзбекстанда спорт мекемелерин финансиқ тамийнлеу жоллари ҳа́м дереклери ҳа́р тўрли ҳа́м де ҳа́р тўрли болadi. Мәмлекет тәрепинен ажиратилған финансиқ резервлер (мисали, 2022-жilda дене тарбия ҳа́м спортти да өз қурамина алишши social тарawди равајландиришға бюджеттен 60%, кәсиplik awқамлари, қайырқомлиқ фонллари, басқа қавендерлер тәрепинен ажратилди.

Усини́н менен бирге, базар экономикаси ҳа́р қандай спорт шóлкemi ҳа́м де клуби алдина өз ибилерменлик искерлигин әмелге асирiw, мисали, спортқа тийisли газета, жurnallar, буклетлер, kitapлар басип shўғариw, жарислардан телевизиялиқ ҳа́м radoiesittiriwлер (reportajлар) таярлау ushin huқиқ satiw, sportshılar aldı-sattısı менен shўғиланиw sıyaқли wазыпаларди қояди.

Финансиқ тамийнлеу дереклерини́н usinis etilgen дўзиwинен белgili болиwisha, олар бес тийкарги топардан дўзилади: 1) мәмлекет бюджети ҳа́м jergilikли бюджеттен әмелге асирилатуғин мәмлекет тәрепинен финансиқ тамийнлеу; 2) өз-өзин финансиқ тамийнлеу, yaғниy спорт шóлкемини́н ибилерменлик искерлиги esabına финансиқ тамийнлеу, kommerciya жарисларинда қатнасиw, sonи́н менен бирге, қавендерликти де өз ishine aladi; 3) бюджеттен тисқари фонллар ҳа́м кәсиplik awқамлари бағдары бойинша финансиқ тамийнлеу; 4) миллий олимпиада комитетлери ҳа́м халиқ аралық спорт мекемелери (federaciyaлар) esabına финансиқ тамийнлеу; 5) қавендерлерден тўsimлер.

Белгилеп óтилген группаларди́н барлиғи, eger дене тарбия ҳа́м спортти финансиқ тамийнлеу дәреги esaplansa-da, óзини́н экономикалиқ ózgesheligine, финансиқ қарјиларди қолға кирgiziw формаларина қарay bir-birinen keskin айирилadi. Буған мәмлекет тәрепинен финансиқ тамийнлеу мисалинда атап óтиw мўмкин: ол арнаwли бир бағдарламаға муwapiқ мақсетли jәрдем, өз алдина sportshılarға ўлкен jetiskenlikлери ushin pul pensiyaları yамаса tólemler kórinisinde, өз алдина спорт тўрлерини́н равајландиришын қоллап-quwatlaw менен baylanisli болған салық же́нликлери formasında әмелге асирилиш мўмкин. Мәмлекет бюджети ҳа́м бюджеттен тисқари дереклерден финансиқ тамийнлеуди́н тийкарги принциплерин анағурлим толiғирақ kórip shўғамыз. Мәмлекет экономикасин равајландириw, milletti sawallandiриw, мәмлекетти́н сәykes равајланған jetiskenlikлерин қалипестирiwде дене тарбия ҳа́м спортти́н орни jудá ўлкен.

Prezidentimiz Sh.M.Mirziyoev basshılıғиндағи Ўзбекстан administraciyaси тәрепинен дене тарбия ҳа́м спортти, әсиресе, балалар спортин равајландириw мәсelesine jудá ўлкен itibar қаратилup атirғани ҳа́м де ол турақли qadaғalaw astında турғани sebepli соңғи jillarda мәмлекетимizde бул тарawдағи social ҳа́м demografik jaғday tupten ózgerdi.

Sonısı diqqatqa ilayық, socialliқ мәселелер kompleksli тарizde sheshiledi: bular - analық ҳа́м balalıqtı qorғaw, kóp balalı shańaraqlarға tўрli jәрдем tólemleri, jénlikлer, pensiyalar, urıs ҳа́м miynet veteranларин socialliқ тәреpten қоллап-quwatlaw, sportshılarди́н ўлкен tabisлары ushin

materialliq xoshametlew sıyaqlılar. Solay eken, mámleket tárepinen dene tárbiya hám sport tarawına úlken itibar berilse, xalıq óz bos waqtın sport maydanshaları hám de zallarda ótkeriw, salamatlıgın bekkemlew hám abaylap-asıraw, perzentlerin kóshe tásirinen, zıyanlı ádetlerden qorǵap, sport shınıǵıwlarına iye boladı. Dene tárbiya hám sporttıń mámleket tárepinen qollap-quwatlanıwı keń kólemde alıp barılmaqta :

1. Nızamshılıq dárejesinde: dene tárbiya hám sporttıń ámel etiwı hám de rawajlanıwı ushın qolaylı shárt-shárayatlar jaratılıp atır.

2. Mámleket basqarıw apparatın támiyinlew, ilimiy-izertlew jumısların, sport maǵlıwmatın iyelew (olimpiada rezervleri kolledjleri, ÓzMDTU jumısların tuwrıdan-tuwrı finanslıq támiyinlew ámelge asırıladi.

3. Tikkeley bolmaǵan finanslıq támiyinlew kórinisinde nızamlı tártipte hám normativ hújjetlerde jeńillikli salıqqa tartıw, qarız (kredit) beriw, bajıxana tólemlerinen bólek yamasa tolıq azat etiw názerde tutıladi, yaǵnıy sport mekemeleriniń bir talay qolaylı sharayatlarda islewi ushın shárt-shárayatlar jaratıladi.

4. Sport imaratları, stadionlar, basseynler qurılısında tuwrıdan-tuwrı qatnasadı. Bunnan tısqarı, dene tárbiya hám sporttıń materialliq tiykarın bekkemlewde wálayat, qala hám de rayon hákimiyatları qatnasadı.

Húkimet tárepinen tastıyqlanǵan dene tárbiya hám sporttı rawajlandırıw jobası ǵalabalıq sport ilajlarına sarıplanǵan-qarjılar elementleri boyınsha tiyisli dárejedegi byudjetti qalıplestiriw ushın tiykar bolıp xızmet etedi. Mámleket byudjeti tiykarınan fizikalıq hám huqıqıy shaxslardan alınatuǵın salıq tólemleri esabına qalıpleseı. Olardıń bir bólegi mámleket ushın eń áhmiyetli bolǵan baǵdarlardı finanslıq támiyinlewge sarıplanadı.

Óz-ózin finanslıq támiyinlew túrli derekler, atap aytqanda: dene tárbiyası-sport mekemeleriniń isbilermenlik iskerliginen alatuǵın dáramatları, qáwenderler, sport lotoreyalarınıń ótkeriliwinen túsimler, sonıń menen birge, nızamshılıqta qadaǵan etilmegen basqa derekler esabınan ámelge asırıladi. Óz-ózin finanslıq támiyinlewde isbilermenlik iskerligi zárúrli orın tutadı. Sonı aytıw kerek, isbilermen qandayda bir tarawda iskerlik kórsetiwdiń barlıq qawıp-qáterlerin óz moynına aladı, sebebi bul iskerlik nátiyjesi payda menen bir qatarda úlken joǵaltıwlardan ibarat bolıwı da múmkin. Isbilermenlik iskerligi ekonomikanıń hár túrli tarawında, atap aytqanda, dene tárbiya hám sport hám de sonıń menen baylanıslı tarmaqlarda ámelge asırıladi. Zamanagóy ekonomikalıq pikirlew forması hám de kommerciyalıq iskerligi zamanagóy sport tarawına tereń kirip, jarıslar sisteması, sportshılar, trenerler, tóreshilerge aqsha tólew hám xızmet kórsetiwdi ózgerıp jiberdi.

Sonıń ushın da juwmaqlap aytqanıwızda sporttı finanslıq támiyinlew ushın mámleket hám isbilermenlik subyektleri birgelikte jumıs alıp barsa maqsetke muwapıq boladı. Dene tárbiya hám sporttıń rawajlanıwın finanslıq támiyinlewge byudjet qarjıların jumsalar eken, mámleket nátiyjede hár tárepleme sáykes rawajlanǵan jetkinshekti qalıplestiriwge, salamat turmıs tárizin engiziwge, milletti sawallandıruwǵa, ardaqlı sport túrleri menen shuǵıllanıw ushın shárt-shárayatlar jaratılıwına úlken itibar qaratadı. Milliy sporttı, atap aytqanda, joqarı nátiyjelerge iye sporttı rawajlandırıp, milletti sol jol menen birlestiredi, jetkinshekte patriotlıq, óz mámleketi menen maqtanıw sezimin qalıplestiredi.

Ádebiyatlar:

1. O‘zbekiston Respublikasi Prezidenti Shavkat Mirziyoyevning 2023 yil uchun Oliy Majlis va xalqqa yo‘llagan Murajaatnomasi. 2022 yil 22 dekabr

2. Yo‘ldoshev N.Q, Qozoqov O.S “Menejment” o‘quv qo‘llanma T.: Fan 2004 y.

3. Золотов М.И, Кузин В.В., Кутепов М.Е, Сейранов С.Г, Менеджмент и экономика физической культуры и спорта. уч. пособие М. центр «Академия». 2001 г.

SOLIQ TO'LOVCHINING BYUDJET OLDDIDAGI QARZLARI VA UNI KAMAYTIRISH YO'LLARI.

Keldiyorov Jasurbek Anvar o'g'li,
Qashqadaryo viloyat soliq
boshqarmasi bosh inspektori
Телефон: +998936950711
jasur4ik326@mail.ru

KALIT SO'ZLAR: Soliq stavkalari, solish ob'ekti, Soliq to'lash majburiyati, soliq qarzar, iqtisodiy sabablar, mexanizm ishtirokchi.

ANNOSTATSIYA

Soliq stavkalari va soliq solish ob'ektlari o'zgarishda, ayrim imtiyozlar bekor qilinib, yangilari joriy etilmoqda, soliq to'lash manbalari aniqlanmoqda. Ammo soliqlar va yig'implarni to'lash sohasidagi huquqbuzarliklar muammosi doimo dolzarb bo'lib qoladi.

Muammoning ahamiyati nafaqat soliqlarni undirishning to'liqligini ta'minlash, balki soliq qarzini shakllantirishning zaruriy shartlarini aniqlash, uni qisqartirish va yuzaga kelish sabablarini bartaraf etishning samarali usullarini ishlab chiqishda hamdir. Umuman olganda, O'zbekistonning iqtisodiy rivojlanish tendentsiyalarini tahlil qilish bilan birga, bu soliq qarzi beqarorlashtiruvchi muhim ijtimoiy-iqtisodiy omillardan biri ekanligi va uning sezilarli miqdori yildan-yilga mutlaq ma'noda o'sib borayotganligi haqida xulosa qilish imkonini beradi.

ANNOSTATION

Tax rates and objects of taxation are changing, some benefits are canceled and new ones are introduced, sources of tax payment are determined. But the problem of violations in the field of paying taxes and fees will always be relevant.

The importance of the problem lies not only in ensuring the full collection of taxes, but also in determining the necessary conditions for the formation of tax debt, reducing it, and developing effective methods for eliminating the causes of its occurrence. In general, along with the analysis of economic development trends of Uzbekistan, it allows us to conclude that the tax debt is one of the important destabilizing socio-economic factors and its significant amount is growing year by year in absolute terms.

Key words: Obligation to pay taxes, tax debts, economic reasons, participant mechanism

KIRISH

Soliq qarzi tushunchasining mohiyatini oydinlashtirish uchun soliq, qarz, soliq qarzi tushunchalarini, shuningdek ularning mazmunidan kelib chiqadigan undirish tartibini, shu jumladan qarzdor tashkilotlarning mol-mulkiga murojaat qilish tartibini aniqlash birlamchi va fundamental ahamiyatga ega¹.

O'zbekiston Respublikasi Konstitutsiyasida "har kim qonuniy ravishda belgilangan soliqlar va yig'implarni to'lashi shart" deb belgilab qo'yilgan. O'zbekiston Respublikasi Konstitutsiyasida mustahkamlangan soliqlarni to'lash majburiyati barcha soliq to'lovchilarga davlatning so'zsiz talabi sifatida qo'llaniladi.

Soliq to'lash majburiyati O'zbekiston Respublikasining Soliq kodeksida yoki soliqlar va yig'implar to'g'risidagi boshqa aktda belgilangan shartlar mavjud bo'lganda paydo bo'ladi, o'zgaradi va tugatiladi. Muayyan soliq yoki yig'im to'lash majburiyati soliq to'lovchiga soliqlar va yig'implar to'g'risidagi qonun hujjatlarida ushbu soliq yoki yig'im to'lanishini nazarda tutuvchi holatlar yuzaga kelgan paytdan boshlab yuklanadi va ushbu soliq yoki yig'im to'g'risidagi qonun hujjatlarida belgilangan muddatlarda bajarilishi shart.

Agar biz qarzni kechiktirishga tenglashtirilgan pozitsiyaga rioya qilsak, unda bu holda kechiktirilgan va bo'lib-bo'lib to'lovlarni, shuningdek, undirish uchun to'xtatilgan to'lovlarni qaerga kiritish aniq emas. Oxir oqibat, kechiktirilgan va bo'lib-bo'lib to'lovlar, shuningdek, undirish

¹ Kosolapov A.I. Soliqlar va soliqqa tortish: Darslik. - M.: "Dashkov va Ko" nashriyot-savdo korporatsiyasi, 2021, 190 b.

vaqtincha to'xtatilgan to'lovlar, shuningdek, kechiktirilgan qarzlari, ularni keyinchalik undirish imkoniyatini nazarda tutadigan yagona farq bilan qarzlardir. Bu holda kechiktirilgan va bo'lib-bo'lib to'lash deganda, birinchi navbatda, qayta tuzish tartibi qo'llanilgan o'tgan yillardagi soliq qarzlari va undirish to'xtatilgan to'lovlar - soliq tekshiruvlari davomida qo'shimcha hisoblangan va undirilishi vaqtincha to'xtatilgan soliqlar summasi tushuniladi.

Ba'zi tadqiqotchilar qarz tushunchasiga qarzdorlikdan tashqari soliqni o'z vaqtida to'lamaganlik uchun hisoblangan penyalarni, shuningdek to'lanmagan jarimalar miqdorini kiritadilar.

Bu nuqtai nazar ancha keng tarqalgan va shuning uchun batafsil tahlilga loyiqdir.

Jarima soliqlar va yig'imlar to'g'risidagi qonun hujjatlarini buzganlik uchun soliq sanksiyasini anglatadi. O'zining iqtisodiy mohiyatiga ko'ra, jarima soliq qarzi sifatida emas, balki uni to'lamaganlik uchun jazo sifatida ishlaydi. Tashkilot mansabdor shaxslariga (menejer, bosh buxgalter) nisbatan qo'llanilgan jarimalar bunga yorqin misol bo'la oladi. Ushbu sanksiyalar sodir etishda aybdor bo'lgan tashkilot xodimlariga shaxsiy munosabatlarga ega.

Soliq qarzigina penyalarni kiritish to'g'risida xuddi shunday xulosaga kelish mumkin. Pensiya - soliq to'lovchi yoki yig'im to'lovchi soliqlar va yig'imlar to'g'risidagi qonun hujjatlarida belgilanganidan kechroq to'langan soliq yoki yig'im summalarini to'lashi shart bo'lgan qat'iy belgilangan pul summasidir. Jarima soliq to'lash kechiktirilgan taqdirda soliq summalarining o'z vaqtida yetishmasligi natijasida davlat g'aznasiga yetkazilgan yo'qotishlarni qoplash uchun mo'ljallangan qo'shimcha to'lov sifatida ko'rib chiqilishi kerak.

ADABIYOTLAR TAHLILI VA METODOLOGIYA

Soliq qarzlari sabablarini tahlil qilish nafaqat to'lovlarni amalga oshirmaslikning paydo bo'lishi va o'sishi sabablarini tasniflash, balki ularni bartaraf etish bo'yicha ayrim chora-tadbirlarni belgilash imkonini beradi. Bu chora-tadbirlar, albatta, o'z-o'zidan soliq qarzlarni to'liq bartaraf etishga olib kelmaydi, lekin boshqa ma'muriy-xo'jalik harakatlari bilan birgalikda korxonalar to'lovlarni to'lamaslik darajasini minimallashtirish va keyinchalik ularni to'liq tugatishga erishish imkonini beradi. So'nggi paytlarda muddati o'tgan qarzlari bo'yicha soliq ma'muriyatchiligini takomillashtirish borasida sezilarli yutuqlarga erishildi. Biroq, “tanlamadagi qariyb har o'ninchi korxonalar “yomon” soliq qarzdori hisoblanadi” va “bunday korxonalarining muddati o'tgan soliq qarzlari hajmi ularning yarim yillik tushumidan oshib ketadi”.

a) soliq qarzlarning iqtisodiy sabablari

Avvalo, soliq to'lamaslikning iqtisodiy sabablarini ajratib ko'rsatish kerak. Bu guruhga makroiqtisodiy, tarmoq ichidagi va mikroiqtisodiy sabablar kiradi. Shubhasiz, asosiy makroiqtisodiy sabab - bu O'zbekiston iqtisodiyotining alohida tarmoqlari, hududlari va iqtisodiy faoliyat turlarining iqtisodiy rivojlanishining ular olgan daromadlari bo'yicha heterojenligi. Shuni ham ta'kidlash kerakki, ishlab chiqarish rentabelligi pastligi, moliyaviy ahvolning og'irligi, to'lov intizomining yomonligi tufayli ko'pgina korxonalar soliq to'lash imkoniyati cheklangan.

Soliq qarzlarning iqtisodiy sabablarining yana bir muhim guruhini qayd etish lozim. Mikroiqtisodiy darajaning sabablari tashkilotning o'zi faoliyati doirasida shakllanadi va birinchi navbatda yomon boshqaruv va zaif moliyaviy nazorat, buxgalteriya hisobi va soliq hisobining sifatsizligi bilan bog'liq. So'nggi paytlarda buxgalteriya hisobi va soliq hisobi masalalarida, shuningdek soliq yukini optimallashtirishda tobora ko'proq kompaniyalar professional auditorlar yordamiga murojaat qilmoqdalar. O'rta va kichik biznes tashkilotlari soliq solinadigan bazani mustaqil ravishda kamaytirishga harakat qilmoqdalar. Ko'pincha bunday optimallashtirish natijasi soliq organlari tomonidan o'tkazilgan tekshirishlar davomida aniqlangan soliq qarzlarning shakllanishi hisoblanadi.

b) soliq qarzlarning tashkiliy-huquqiy va ma'naviy-psixologik sabablari

Iqtisodiy sabablar bilan bir qatorda soliq qarzlarning paydo bo'lishining tashkiliy-huquqiy sabablari ham muhim ahamiyatga ega. Buni birinchi navbatda qonunchilik bazasining nomukammalligi bilan izohlash mumkin. So'nggi paytlarda davlat va byudjet daromadlari uchun noqulay bo'lgan sud amaliyoti kuzatilmoqda, bunda tashkilotlarning soliq organlariga bahsli masalalar bo'yicha da'volarining aksariyati qanoatlantirilmoqda. Bu qonun chiqaruvchining qarzni undirish bilan bog'liq ko'plab masalalarni noaniq talqin qilishi bilan bog'liq bo'lib, bu ko'pincha sudlarni rasmiy asoslar bo'yicha qarorlar qabul qilishga majbur qiladi, bu esa o'z navbatida undirish uchun to'xtatilgan to'lovlar miqdorining oshishiga olib keladi.

MUHOKAMA VA NATIJALAR

Soliq mexanizmi soliq qonunchiligi, soliq boshqaruvi asoslari asosida soliq munosabatlarini tartibga solish imkonini beradi. Bizning fikrimizcha, tashkilotlardan qarzlarni undirish mexanizmi o'ziga xos munosabatlari, tuzilishi, algoritmi va ish sharoitlari bilan soliq qarzlarini to'lamaydigan shaxslardan undirishni tashkil etish usuli sifatida ko'rib chiqilishi kerak. Bir tomondan, ko'rib chiqilayotgan mexanizm soliq mexanizmining quyi tizimlaridan biri, ya'ni soliq nazoratining ajralmas qismi hisoblanadi.

Boshqa tomondan, qarzdorlikni undirish mexanizmining o'ziga xos xususiyati shundaki, u soliqlarning undirilishini ta'minlash va soliq qonunchiligi va tartibini mustahkamlashning samarali dastaklaridan biri bo'lib, nafaqat soliq tizimining ob'ektiv va sub'ektiv elementlarini uzviy birlashtiradi. balki bir qator boshqa tizimlar: sud, bojxona, huquqni muhofaza qilish, savdo. Grafik jihatdan buni quyidagicha ifodalash mumkin.

Shunday qilib, tashkilotlardan soliq qarzlarini undirish mexanizmi qarzni undirishni tashkil etish usuli bo'lib, soliq mexanizmining quyi tizimlaridan biri sifatida ishlaydigan bir qator ijtimoiy tizimlar elementlarining murakkab birikmasidir.

Tashkilotlardan soliqlar bo'yicha qarzlarni undirish mexanizmi umumiy nuqtai nazardan iborat bo'lib, mexanizm ishtirokchilari va ularning funktsiyalarini funktsional printsip bo'yicha guruhlash orqali ko'rib chiqish tavsiya etiladi. Bu nafaqat har bir ishtirokchini batafsil o'rganish, balki ular o'rtasidagi o'zaro bog'liqlik va qarama-qarshiliklarni aniqlash imkonini beradi.

Tashkilotlardan soliq qarzlarini undirish jarayoni ancha uzoq va murakkab. Shu munosabat bilan uni shartli ravishda bir necha bosqichlarga bo'lish maqsadga muvofiqdir.

Dastlabki bosqich - qarzdor soliq to'lashi shart bo'lgan bosqich. Keyingi bosqichda soliq to'lovchining mablag'lari bank hisobvaraqlariga undiriladi. Va, nihoyat, qarzdor tashkilotning mol-mulkiga soliq to'lash bo'yicha qarzlarni undirish. Ayniqsa, korxonalar va tashkilotlar rahbarlari, ularning mansabdor shaxslari ijro etuvchi organlarning keyingi xatti-harakatlarini bashorat qilish, ular tomonidan sud qarori talablarini buzmasligini ta'minlash maqsadida har bir bosqich bo'yicha tartibni bilishi muhim. qonun. Amaliyot shuni ko'rsatadiki, ko'pincha inkassatsiya organlari xodimlari tomonidan aniqlangan tartibbuzarliklar korxonalariga nafaqat o'z huquqlarining buzilishini to'xtatishga, balki yig'ish jarayonining o'zini ham to'xtatishga imkon beradi.

a) soliq to'lash uchun da'vo arizasi

Barcha soliq to'lovchilar soliqlar va yig'imlar to'g'risidagi qonun hujjatlarida belgilangan muddatlarda bajarilishi kerak bo'lgan soliqlarni to'lash majburiyatini mustaqil ravishda bajarishlari shart

Foydalanilgan manbalar ro'yxati

1. O'zbekiston Respublikasi Fuqarolik Kodeksi: birinchi, ikkinchi, uchinchi va to'rtinchi qismlar: 2014 yil 01 sentyabr holatiga ko'ra // ATP maslahatchisi plus [Elektron resurs]. (kirish sanasi: 05.10.2014)

2. O'zbekiston Respublikasining Soliq kodeksi: birinchi, ikkinchi qismlar: 2014 yil 28 iyun holatiga ko'ra. // SPS Consultant Plus [Elektron resurs]. (kirish sanasi: 05.10.2014)

3. "Yuridik shaxslar va yakka tartibdagi tadbirkorlarni davlat ro'yxatidan o'tkazish to'g'risida" 2001 yil 8 avgustdagi 129-FZ-sonli Federal qonuni: 21.07.14. // SPS Consultant Plus [Elektron resurs]. (kirish sanasi: 05.10.2014)

4. O'zbekiston Respublikasi Hukumatining 2002 yil 17 maydagi 319-sonli "Yuridik shaxslar, dehqon (fermer) xo'jaliklari, jismoniy shaxslarni yakka tartibdagi tadbirkorlar sifatida davlat ro'yxatidan o'tkazishni amalga oshiruvchi vakolatli federal ijroiya organi to'g'risida" gi qarori: 16.09.03 y. // SPS Consultant Plus [Elektron resurs]. (kirish sanasi: 05.10.2014)

5. O'zbekiston Federal Soliq xizmatining 2012 yil 25 yanvardagi N MMV-7-6/25@ buyrug'i "Yuridik shaxslarni, jismoniy shaxslarni davlat ro'yxatidan o'tkazishda ro'yxatga olish organiga taqdim etiladigan hujjatlarni rasmiylashtirish shakllari va talablarini tasdiqlash to'g'risida" tadbirkorlar va dehqon (fermer) xo'jaliklari"// ATP Consultant Plus [Elektron resurs]. (kirish sanasi: 05.10.2014)

6. O'zbekiston Federal Soliq Xizmatining 2007 yil 17 sentyabrdagi N MM-3-09 / 536@ buyrug'i (2013 yil 25 noyabrdagi tahrirda) "Soliq kodeksining 85-moddasida nazarda tutilgan ma'lumotlar shakllarini tasdiqlash to'g'risida" O'zbekiston Respublikasi" (O'zbekiston Adliya vazirligida 2007

yil 19 oktyabrda N 10369-son bilan ro'yxatga olingan) 25.11.13. // SPS Consultant Plus [Elektron resurs]. (kirish sanasi: 05.10.2014)

7. Kaurova O.V. Soliqlar va soliqqa tortish: turizm sohasida soliqqa tortish tizimi: Proc. nafaqa / O.V. Kaurova, A.N. Maloletko, L.A. Mityurnikov. M.: KnoO'zbek, 2011. 336 b.

8. Kleimenova M.O. Soliq huquqi: Darslik. M., Moskva moliya-sanoat universiteti "Synergy", 2013. 258 p.

9. Kroxina Yu.A. Soliq huquqi: darslik. 3-nashr, qayta ko'rib chiqilgan. va qo'shimcha Moskva: UNITI-DANA, 2011. 463 b.

10. Parygina V.A. Soliq huquqi. Darslik. 3-nashr, qayta ko'rib chiqilgan va kengaytirilgan. M.: MPSI; Voronej: MODEK, 2011 -- 576 b.

11. Akopdjanova M.O. O'zbekiston Respublikasining soliqlar va yig'implarni to'lashning belgilangan tartibiga qarshi jinoyatlar uchun jinoiy javobgarlik to'g'risidagi zamonaviy qonunchiligini shakllantirish // Qonun va siyosat. 2013. N8.

12. Artemyeva Yu.A. Soliq nizolari bo'yicha noma'lum doiradagi shaxslarning huquq va manfaatlarini himoya qilish to'g'risidagi da'voning kontseptsiyasi va elementlari // Siyosat va jamiyat. 2012. N 3. S. 99 - 105.

13. Ivanova S.S. Yakka tartibdagi tadbirkorlar soliq huquqiy munosabatlarining sub'ektlari sifatida // Soliqlar va soliqqa tortish. 2014. N 1. S. 44 - 48.

14. Ivachev O.V., Korzun S.Yu. Ma'muriy huquqda soliq huquqbuzarligi tushunchasi masalasi bo'yicha // Ma'muriy va munitsipal huquq. 2010. N 11. S. 42 - 48.

15. Ilyin A.V., Soliq tizimini shakllantirish mexanizmi / A.V. Ilyin // Moliya. -2012 yil. - 3 raqami. ? S. 100?101.

16. Kamennaya Yu.Yu. Yuridik shaxslarning yagona davlat reestriga o'zgartirishlar kiritish // Umumiy ovqatlanish korxonalari: buxgalteriya hisobi va soliqqa tortish 2014 yil, N 7

17. Kinsburskaya V.A. Qimor biznesi ob'ektlarini ro'yxatdan o'tkazish tartibini buzganlik uchun javobgarlik // Arbitraj amaliyoti byulleteni. 2011 yil. № 5.

**YURIDIK SHAXSLARNING SOLIQ QARZLARINI KAMAYTIRISH
YO'NALISHLARI**

Keldiyorov Jasurbek Anvar o'g'li,
Qashqadaryo viloyat soliq
boshqarmasi bosh inspektori
Телефон: +998936950711
jasur4ik326@mail.ru

KALIT SO'ZLAR: Soliq stavkalari, solish ob'ekti, Soliq to'lash majburiyati, soliq qarzlari, iqtisodiy sabablar,

ANNOSTATSIYA

Soliq stavkalari va soliq solish ob'ektlari o'zgarishida, ayrim imtiyozlar bekor qilinib, yangilari joriy etilmoqda, soliq to'lash manbalari aniqlanmoqda. Ammo soliqlar va yig'implarni to'lash sohasidagi huquqbuzarliklar muammosi doimo dolzarb bo'lib qoladi.

Muammoning ahamiyati nafaqat soliqlarni undirishning to'liqligini ta'minlash, balki soliq qarzini shakllantirishning zaruriy shartlarini aniqlash, uni qisqartirish va yuzaga kelish sabablarini bartaraf etishning samarali usullarini ishlab chiqishda hamdir. Umuman olganda, O'zbekistonning iqtisodiy rivojlanish tendentsiyalarini tahlil qilish bilan birga, bu soliq qarzi beqarorlashtiruvchi muhim ijtimoiy-iqtisodiy omillardan biri ekanligi va uning sezilarli miqdori yildan-yilga mutlaq ma'noda o'sib borayotganligi haqida xulosa qilish imkonini beradi

ANNOSTATION

Tax rates and objects of taxation are changing, some benefits are canceled and new ones are introduced, sources of tax payment are determined. But the problem of violations in the field of paying taxes and fees will always be relevant.

The importance of the problem lies not only in ensuring the full collection of taxes, but also in determining the necessary conditions for the formation of tax debt, reducing it, and developing effective methods for eliminating the causes of its occurrence. In general, along with the analysis of economic development trends of Uzbekistan, it allows us to conclude that the tax debt is one of the important destabilizing socio-economic factors and its significant amount is growing year by year in absolute terms.

Key words: Obligation to pay taxes, tax debts, economic reasons, participant mechanism

Majburiy ijro deganda vakolatli organning (soliq organi, sud) shaxsni soliqlar, penyalari, jarimalar to'lash bo'yicha o'z majburiyatlarini bajarishga majburlashga qaratilgan harakatlari tushunilishi kerak. Ko'rinib turibdiki, bu muddatni qarzlarni, penyalarni, jarimalarni to'lash to'g'risidagi da'voni berish muddatidan farqlash kerak, chunki ikkinchisi tegishli summalarning ixtiyoriy ravishda to'lanishiga olib kelishi mumkin. Bundan tashqari, qarzni to'lash to'g'risida da'vo yuborish dastlabki (sudgacha) xususiyatga ega, chunki majburiy undirishni faqat qarzdorga to'lanishi kerak bo'lgan summa to'g'risida yozma ravishda xabar qilingan taqdirdagina amalga oshirish mumkin. Shu bilan birga, da'voni yuborish muddati va qarzni majburiy undirish muddati o'zaro bog'liqligi va byudjetga tegishli to'lovning kelib tushishini ta'minlash uchun qo'llanilishi aniq.

Soliq qonunchiligida soliq organini mustaqil ravishda yoki sudga murojaat qilish orqali soliq majburiyatlarini bajarishga majburlash huquqi nazarda tutilgan.

Qarzlarni va penyalarni majburiy undirish bo'yicha choralar ko'rilishi mumkin bo'lgan muddat Soliq kodeksida bevosita ko'rsatilmagan, shuning uchun sud amaliyoti soliq qonunchiligi normalarini tizimli talqin qilishdan kelib chiqadi va uni qo'llashda noaniqdir.

Ba'zi hollarda sud majburiy to'lovlar va penyalarni undirish muddati qarzlari paydo bo'lgan kundan boshlab uch yil bo'lishi kerak degan xulosaga keladi, bu to'sqinlik qiladi va sudning soliq organining da'vosini qondirishni rad etishga olib keladi.

Chunki, uzoq muddat o'tishi bilan soliqni to'lamaganlik faktini, shuningdek soliq huquqbuzarligini aniqlash bilan bog'liq boshqa zarur ma'lumotlarni to'g'ri aniqlashning imkoni bo'lmay qoladi, garchi jarimalar foiz sifatida belgilangan bo'lsa ham. soliq qarzlari hajmi sezilarli darajada bo'lishi mumkin, qonun chiqaruvchi tomonidan soliqni tekshirish chuqurligi va

hisobot hujjatlarini saqlash muddatlarini belgilash, birinchi navbatda, soliq to'lovchining mulkiy huquqlarini o'zboshimchalik bilan cheklash bo'yicha konstitutsiyaviy taqiqni bajarishga xizmat qiladi.

Majburiy to'lovlarni to'lamaslikning aniqlangan faktlari soliq tekshiruv daloletnomasida aks ettirilishi kerak yoki kassa tekshiruv natijalari bo'yicha qarzdorga yuborilgan qarzni to'lash to'g'risidagi da'voda ko'rsatiladi. Yana Art ga qaytish. Soliq kodeksining 46, 47, 48-moddalarida shuni ta'kidlaymizki, qarzlarni va penyalarni shubhasiz tarzda majburiy undirish usuli soliq to'lovchining (soliq agenti, soliq yig'uvchi) hisobvaraqlaridagi pul mablag'lari va boshqa mol-mulki hisobidan undirishdir.

Qayta tiklash to'g'risidagi qaror San'atning 3-bandida belgilangan muddat o'tgandan keyin qabul qilinadi. O'zbekiston Respublikasi Soliq kodeksining 46-moddasi haqiqiy emas deb hisoblanadi va ijro etilmasligi kerak. Pul mablag'lari hisobidan soliqni shubhasiz undirish to'g'risida qaror qabul qilish muddati to'sqinlik qiladi va uni qayta tiklash mumkin emas.

Shu sababli, soliq organi tomonidan qarzlarni shubhasiz undirish uchun ko'zda tutilgan 60 kunlik muddat buzilgan taqdirda, soliq to'lovchining hisob raqamiga berilgan inkasso topshiriqnomasi ijro etilishi shart emas.

Oxirgi vaziyatda nazoratchilar soliqni faqat sud tartibida undirishlari mumkin bo'ladi. Ular soliq to'lash to'g'risidagi da'voni qondirish muddati tugaganidan keyin olti oy ichida tegishli da'vo bilan hakamlilik sudiga murojaat qilish huquqiga ega. Ushbu muddat uzrli sabablarga ko'ra o'tkazib yuborilgan bo'lsa, sud tomonidan tiklanishi mumkin. Soliq organi sudga murojaat qilish muddati o'tkazib yuborilganligining asosligini asoslashi shart.

Byudjetga qarzlarni suddan tashqari majburiy undirishning ikkinchi usuliga o'tishning sababi soliq to'lovchining hisobvaraqlarida soliq majburiyatlarini to'lash uchun mablag'larning etarli emasligi yoki inspektorlarning qarzdorning hisobvaraqlari to'g'risidagi ma'lumotlarining etishmasligi bo'lishi mumkin.

Soliq organi boshqa mol-mulk hisobidan, shu jumladan soliq to'lovchi (soliq agenti) - tashkilot yoki yakka tartibdagi tadbirkorning naqd pul mablag'lari hisobidan soliqni San'at normalariga muvofiq undirish huquqiga ega. O'zbekiston Respublikasi Soliq kodeksining 47-moddasi. Bunday holda, San'at tomonidan belgilangan maxsus davr mavjud. O'zbekiston Respublikasi Soliq kodeksining 47-moddasi. Shunday qilib, soliq organi kompaniyaga talabni bajarish uchun ajratilgan muddat tugaganidan keyin bir yil ichida tegishli qaror qabul qilish huquqiga ega.

Soliq organlari faoliyatini tartibga soluvchi qonun hujjatlarida soliq organlarining huquqiy asoslari, tashkil etilishi va faoliyati tamoyillari, huquq va majburiyatlari aniq belgilab berilgan. Shunga qaramay, tadbirkorlarda soliq tekshiruvlari va tezkor-qidiruv tadbirlarini o'tkazishda soliq inspeksiya va politsiya faoliyatining qonuniyligi to'g'risida doimiy savollar tug'iladi. Ko'pgina tadbirkorlar nafaqat tekshirishlarni amalga oshiradigan soliq organlari, balki soliq to'lovchilar ham huquqlarga, xususan, soliq organlarining tekshiruvlari paytidagi xatti-harakatlari va qarorlari ustidan shikoyat qilish huquqiga ega ekanligiga shubha qilmaydi.

Amaldagi qonunchilik soliq to'lovchilarni soliq inspeksiya va soliq politsiyasi tomonidan tekshirish huquqini beradi. Qonun hujjatlarida soliq politsiyasining (soliq inspeksiya bilan farqli ravishda) mustaqil ravishda ham, Davlat soliq inspeksiya bilan birgalikda soliq tekshiruvlarini tashkil etish bo'yicha vakolatlari ham tartibga solinmagan. Oliy arbitraj sudi soliq politsiyasi ham mustaqil, ham nazorat tekshiruvlarini, ya'ni soliq inspeksiya nazorat ishi davomida o'rganilgan masalalarni tekshirish huquqiga ega ekanligini aniqladi.

Soliq organlarining normativ bo'lmagan hujjatlarini haqiqiy emas deb topish. Soliq to'lovchilar o'rtasidagi eng ko'p nizolar soliq organining normativ bo'lmagan hujjatlari ustidan shikoyat qilish bilan bog'liq.

ЯНГИ ЎЗБЕКИСТОН: ИННОВАЦИЯ, ФАН ВА ТАЪЛИМ 9-ҚИСМ

Масъул мухаррир: Файзиев Шохруд Фармонович
Мусахҳиҳ: Файзиев Фаррух Фармонович
Саҳифаловчи: Шахрам Файзиев

Эълон қилиш муддати: 31.03.2023

Контакт редакций научных журналов. tadqiqot.uz
ООО Tadqiqot, город Ташкент,
улица Амира Темура пр.1, дом-2.
Web: <http://www.tadqiqot.uz/>; Email: info@tadqiqot.uz
Тел: (+998-94) 404-0000

Editorial staff of the journals of tadqiqot.uz
Tadqiqot LLC The city of Tashkent,
Amir Temur Street pr.1, House 2.
Web: <http://www.tadqiqot.uz/>; Email: info@tadqiqot.uz
Phone: (+998-94) 404-0000